

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата економічних наук, доцента,
провідного наукового співробітника науково-організаційного відділу
Державного науково-дослідного інституту випробувань і сертифікації
озброєння та військової техніки

Гмирі Вікторії Петрівни

на дисертаційну роботу Корявченкової Тетяни Володимирівни
на тему «Соціально-економічне забезпечення розвитку підприємств
креативних індустрій»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за галуззю знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальністю 051 «Економіка»

Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

На сьогодні підприємства креативної сфери виступають ключовими чинниками інклюзивного та сталого розвитку. Саме якісні зміни креативного бізнесу, які відбуваються у складних і динамічних умовах діяльності, з однієї сторони, та обмеженість теоретико-методичного підґрунтя щодо забезпечення цих змін, з іншої, визначають актуальність теми дисертаційного дослідження.

Статистичні дані підтверджують зростання креативного сектору в Україні, але його потенціал, у порівнянні з іншими країнами світу, використаний не повністю. Ключові національні завдання, що лежать у площині економічного зростання країни за рахунок створення нових робочих місць і нарощування частки продукції з високим рівнем доданої вартості, у значному ступені, залежать від продукування креативних ідей, нарощення частки експорту креативних продуктів/послуг, поширення ініціативи Spend with Ukraine, що заохочує іноземців купувати українські товари та послуги, та ін.

Розвиток підприємств сфери креативних індустрій був і залишається одним із пріоритетів напрямів держави в цілому, зокрема і Міністерства культури та інформаційної політики України. Так, у Плані відновлення України, креативним індустріям присвячено окрему главу в розділі «Культура та інформаційна політика». Реалізація даного Плану і максимальне

використання державної підтримки визначає об'єктивну необхідність подальшого поглибленого вивчення теоретично-методичних і прикладних підходів щодо соціально-економічного забезпечення якісних змін на підприємствах креативної сфери з урахуванням їх специфіки та вітчизняних реалій господарювання.

Зв'язок дисертації з науковими програмами

Дисертаційну роботу Корявченкової Т. В. виконано відповідно до планів науково-дослідних робіт кафедри підприємництва та торгівлі Національного університету «Одеська політехніка»:

1) НДР на тему «Розвиток підприємництва в умовах зростання турбулентності соціально-економічних процесів» (номер державної реєстрації 0120U105288, 2020-2022 рр.), у рамках якої авторкою конкретизовано категоріально-понятійний апарат концепції креативного підприємництва; визначено тренди розвитку креативних індустрій в Україні та світі; розроблено науковий підхід до соціально-економічного забезпечення розвитку підприємств креативних індустрій сучасних умовах господарювання;

2) НДР на тему «Моделювання інклюзивного розвитку підприємницької діяльності як складового елементу відновлення та модернізації інноваційної екосистеми України» (номер державної реєстрації 0122U201109, 2022-2024 рр.), у рамках якої сформовано методичний підхід до оцінювання рівня соціально-економічного забезпечення розвитку підприємств і розроблений механізм імплементації пропонованого наукового підходу до забезпечення розвитку в практику їх діяльності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Науково аргументований ступінь теоретико-методичних положень, прикладних рекомендацій і висновків ґрунтується на опрацюванні значного масиву літературних джерел, які розкривають змістовність сучасних

управлінських теорій і концепцій, в тому числі англомовних. Викладені в дисертаційному дослідженні положення емпірично підтверджені на основі змін показників у перспективному періоді.

Логіка викладення матеріалу корелюється з предметом дослідження й обраними методами дослідження. Це дозволило здобувачу сформулювати наступні положення наукової новизни:

- уперше розроблено науковий підхід до соціально-економічного забезпечення розвитку креативних підприємств, який дозволяє мінімізувати специфічні протиріччя креативного бізнесу та досягти/утримати бажаний рівень ринкової стійкості в динамічних умовах господарювання на основі ментально-когнітивних процесів формалізації та структурування простору їх життєдіяльності, що дозволяє забезпечити якісні зміни креативних підприємств відповідно до поточних і перспективних характеристик умов бізнес-простору;

- розширено змістовну сутність забезпечення розвитку підприємства, що інтегрує в просторі та часі ресурсний, процесний і організаційний підходи задля досягнення стратегічної відповідності внутрішніх системних характеристик підприємства вимогам і викликам простору об'єктивної реальності;

- удосконалено методичний підхід до діагностики рівня соціально-економічного забезпечення розвитку підприємств, який враховує специфічні ознаки креативного бізнесу і передбачає аналітичне оцінювання сукупності показників за контрольованими (креативне лідерство, цифрове лідерство та організаційне лідерство) та неконтрольованими (культурно-освітній, людський, інформаційно-комунікаційний потенціал регіону/країни) параметрами простору їх життєдіяльності;

- удосконалено організаційно-економічний механізм, спрямований на забезпечення розвитку креативних підприємств, цілісність управління якого визначається досягненням бажаних показників діяльності як у поточному періоді (існуючі можливості), так і стійкості розвитку в умовах нової

нормальності (перспективні можливості). Удосконалений механізм інтегрує рівні управління (стратегічний, тактичний), підходи до забезпечення (ресурсний, процесний, організаційний) і основні параметри забезпечення (креативне, цифрове та організаційне лідерство);

- подальшого розвитку набули: 1) понятійно-категоріальний апарат досліджуваної проблематики в аспекті уточнення змісту продукту творчості, творчого продукту, креативних індустрій; 2) впорядкування підходів до класифікації креативних індустрій за специфікою творчого продукту (послуг) та мереж їх масштабування; 3) інструментарій забезпечення розвитку креативних підприємств у сучасних умовах, який дозволить оптимізувати процеси продукування та пропонування соціально-культурних цінностей на новому більш якісному рівні.

Оцінка змісту роботи та повноти викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Структура роботи є логічною, послідовною та викладена науковою мовою. У першому розділі «Теоретичні засади соціально-економічного забезпечення розвитку підприємств креативних індустрій в умовах глокалізації економіки» (с. 24-84) ідентифіковано принципові відмінності підприємств різних видів економічної діяльності в умовах креативної економіки та підприємств креативних індустрій; впорядковано понятійно-категоріальний апарат досліджуваної проблематики з уточненням змістовного наповнення креативних індустрій, продукту творчості, творчого продукту; доведена доцільність групування підприємств за специфікою творчого продукту та специфікою мереж ретрансляції/масштабування творчих продуктів. Розширено змістовні межі традиційних підходів до забезпечення розвитку підприємств, на основі яких обґрунтований науковий підхід, який забезпечує досягнення максимальної відповідності внутрішніх системних характеристик креативного бізнесу поточним і майбутнім умовам їх діяльності.

У другому розділі «Умови функціонування та розвитку вітчизняних підприємств сфери креативних індустрій» розроблений методичний підхід до оцінювання забезпечення розвитку креативних підприємств на основі діагностування відповідності контрольованих і неконтрольованих параметрів простору їх діяльності оптимальним / бажаним значенням; сформовано специфічну сукупність показників за кожним параметром. Запропонований методичний підхід був використаний для вибірки досліджуваних креативних підприємств, за результатами якого аргументовано відповідні рекомендації щодо підвищення рівня забезпечення розвитку.

У третьому розділі «Організаційно-економічні аспекти соціально-економічного забезпечення якісних змін підприємств креативних індустрій» визначено основні тренди майбутнього простору розвитку креативних підприємств. Для впровадження розробленого наукового підходу в практику діяльності креативних підприємств, розроблено відповідний організаційно-економічний механізм, що забезпечує цілісність управління в досягненні бажаних показників діяльності як у поточному періоді, так і перспективі. Емпірично доведена доцільність упровадження пропонованого організаційно-економічного механізму забезпечення розвитку креативних підприємств у практику їх діяльності.

За результатами дослідження опубліковано 8 наукових праць: 1 стаття у науковому періодичному виданні, індексованому наукометричною базою *Scopus*; 4 статті у наукових фахових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз; 3 – тези доповідей на наукових конференціях. Загальний обсяг публікацій складає 4,81 д.а., з яких 3,88 д.а. належать особисто автору.

Значення роботи для науки, практики та суспільства

Результати дисертаційного дослідження Корявченкової Т. В. доведені до рівня прикладних рекомендацій, які апробовані в діяльності вітчизняних креативних підприємств, зокрема: ДП «Національний палац мистецтв

«Україна» (довідка № 01/01-17/229 від 08.12.2023 р.), ТОВ «Туристична компанія «Менестіс» (довідка № 11 від 12.09.2023 р.), ТОВ «Маркеторіум» (довідка від 11.12.2023 р.). Керівництво вищезазначених підприємств відмітили практичну цінність удосконалення управлінської бізнес-аналітики на основі оцінювання ключових параметрів забезпечення (креативне, цифрове, організаційне лідерство), розширення управлінського інструментарію новими формами партнерської взаємодії й інструментами персоніфікованого підходу до ключових груп стейкхолдерів, посилення інформаційної бази для прийняття управлінських рішень щодо розроблення та реалізації пріоритетних заходів забезпечення розвитку підприємств.

Також, обґрунтований механізм забезпечення розвитку креативних підприємств сприятиме реалізації Плану відновлення України, про що свідчить довідка Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики (довідка від 02.11.2023 р.). Результати дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі Національного університету «Одеська політехніка», зокрема, при викладанні навчальних дисциплін «Стратегія підприємницьких структур», «Формування бізнес-моделі підприємницьких структур», «Економіка підприємництва», «Сталий розвиток» (довідка № 1699/174-07 від 12.10.2023 р.) та науково-дослідницькій діяльності (довідка № 1697/174-07 від 12.10.2023 р.).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Високо оцінюючи логічність, теоретико-методичну і практичну цінність, варто відзначити певні дискусійні положення:

1. Заслугує на увагу запропонований автором у пункті наукової новизни і обґрунтований по тексту роботи (с. 20, 64, 67, 75, 85, 111) науковий підхід до соціально-економічного забезпечення розвитку підприємств креативних індустрій, онтологія якого ґрунтується на ментально-когнітивних процесах формалізації та структуруванні параметрів поточного простору їх

життєдіяльності. Проте потребує уточнення визначення критеріїв, за якими можна здійснювати оцінювання визначених ментально-когнітивних характеристик менеджменту підприємств креативних індустрій, які дозволяли б не лише ідентифікувати особливі ситуації та шляхи дій у них, а й проактивно й ефективно реагувати на зміни бізнес-середовища.

2. Здійснена автором дисертації ідентифікація ключових чинників розвитку креативних індустрій, від простору можливостей, і з переходом від масовізації (тиражування) творчих продуктів/послуг до забезпечення індивідуальних потреб споживачів, тобто кастомізованого підходу, до задоволення їх вимог (рис. 1.1., с. 31-33; табл. 1.1, с. 33; табл. 1.6, с. 49), на нашу думку, потребує виокремлення соціально-духовних цінностей суспільства й елементів національної культури та самоідентичності, що також можуть бути оцінені як стратегічні ресурси, які сприятимуть масштабуванню соціально-культурних смислів і змістів та, відповідно, досягненню бажаних економічних результатів діяльності підприємств креативних індустрій.

3. Автором запропоновано процесно-продуктовий підхід до класифікації сфер креативної індустрії (рис. 1.5, с. 50-53), а також сформовано та обґрунтовано теоретичний базис соціально-економічного забезпечення розвитку підприємства (с. 66-68, рис. 1.10), що дозволяє комплексно підійти до здійснення соціально-економічного забезпечення розвитку підприємств креативних індустрій через дію і засоби, визначається як єдність ресурсного, процесного й організаційного підходів у просторово-часовому континуумі життєдіяльності суб'єктів бізнесу задля досягнення стратегічної відповідності внутрішніх характеристик організації вимогам і викликам бізнес-середовища в поточному та майбутньому періодах. Проте, на нашу думку, запропоновані підходи доцільно було б конкретизувати процесами створення і масштабування соціально-культурних смислів та змістів.

4. У другому розділі автор актуалізує методичну проблему, що полягає у визначенні оптимальних значень і коефіцієнтів вагомості показників «Креативне лідерство», «Цифрове лідерство», «Організаційне лідерство» та їх

сукупності за кожним параметром (с. 114-121). При цьому запропоновано авторський підхід до здійснення діагностики рівня забезпечення розвитку креативних підприємств через оцінювання відповідності контрольованих і неконтрольованих параметрів простору життєдіяльності творців і ретрансляторів культурно-креативних змістів, смислів, текстів оптимальним/бажаним значенням. У цьому аспекті потребує конкретизація визначених оптимальних/бажаних значень та їх коефіцієнтів вагомості з урахуванням виду економічної діяльності тієї чи іншої сфери креативної індустрії.

5. У дисертаційній роботі автором виокремлено та проаналізовано передумови розвитку підприємств в умовах нової нормальності (табл. 3.1, с.145), а також тренди майбутнього простору розвитку креативних підприємств в цих умовах нової нормальності (табл. 3.2, с. 146-147). На нашу думку, запропонований підхід є актуальним, проте потребує додаткового опрацювання існуючих і потенційних викликів середовища та формування відповідних стратегій підприємств креативних індустрій із метою розробки найбільш оптимального організаційно-економічного механізму забезпечення розвитку таких підприємств.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Корявченкової Тетяни Володимирівни на тему «Соціально-економічне забезпечення розвитку підприємств креативних індустрій», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка, є завершеним науковим дослідженням, яке виконано здобувачкою особисто. Детальний аналіз тексту дисертації, ключових положень, наукових публікацій автор дозволяють констатувати високий рівень фахової підготовки та компетенцій Корявченкової Тетяни Володимирівни, що має прояв у системному підході до формування наукових рекомендації щодо вирішення проблем функціонування та розвитку

підприємств. Дисертаційне дослідження містить аргументовані висновки та пропозиції, має новизну та практичну значущість.

В цілому, за теоретико-методичним, практичним значенням і рівнем наукової новизни, дисертаційна робота на тему «Соціально-економічне забезпечення розвитку підприємств креативних індустрій» повністю відповідає спеціальності 051 – Економіка та вимогам до оформлення дисертації, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор, Корявченкова Тетяна Володимирівна, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент
провідний науковий співробітник
науково-організаційного відділу
Державного науково-дослідного
інституту випробувань і сертифікації
озброєння та військової техніки

Вікторія ГМИРЯ

Підпис кандидата економічних наук, доцента, провідного наукового співробітника науково-організаційного відділу Гмирі В. П. засвідчую.

Заступник начальника Державного науково-дослідного
інституту випробувань і сертифікації
озброєння та військової техніки з наукової роботи
полковник



Андрій ТРИСТАН